

Lövey

CSAVARKULCSBALETT

Barátom, a mérnök, sokakat zavarba hoz, és én – mi tagadás – nem is csodálkozom. A mindennapi életben oly sokat segítenek az efféle meghatározások: derék fickó, vagy igazi csudabogár, esetleg finom úr. Az ember rögtön tudja, hányadán áll, és az új ismerős így vagy úgy már be is illeszkedett a többi arc közé. Peterrel azonban nem ilyen egyszerű a helyzet. Azok az apróságok, amik rendszerint útbaigazítanak, ha meg akarunk ítélni valakit, az ő esetében nem sokat segítenek. Például az öltözködés. Ha teszem azt, felvesz egy csinos, kétsoros öltönyt a hozzá illő nyakkendővel, cipővel, úgy néz ki, mint egy szőkevény lurkó, akit a mamája préselt efféle diszbe. De húzzon csak farmert és kockás flanelinget, nyomban úgy fest, mint egy boldogtalan professzor, aki illetén mimikrirel próbál elvegyülni a diákjai közt – sikertelenül. Na és a modora? Nem udvariatlan ám, sőt! Éppen hogy a szertartásosság határát súrolja, utolérhetetlen a háziasszonynak mondott cikornyás bókók terén, és sosem felejt el előreengedni az idősebbeket – de az efféle kérdéseket, hogy „Na, hogy vagy ma reggel”, hajlamos meg sem hallani, vagy ami még rosszabb, komolyan venni, és őszintén válaszolni rá. Mondhatnám, csetlik-botlik a szabályok között, ahelyett, hogy amúgy félvállról betartaná őket, mint mi mindannyian. Hát persze hogy az emberek folyton tamáskodnak, „komolyan venni?“, „kinevetni?“, aztán marad a bizonytalanság.

Valószínűleg én sem ismerem meg jobban, ha az élet nem sodor újra meg újra mellé. Először az elemiben, később az egyetemen, egy klubban, kongresszusokon, ahol egymásba kapaszkodtunk: egy ismerős arc az idegenek tengerében. Lassacskán igazodtam el rajta. Apránként fedeztem fel a tágas, rapszodikus ízléssel berendezett lakást, ahol rendszeresen cserélődő barátnőivel lakott, a kedvenc kocsmáját, ételeit, soha el nem adott és nagy sikert aratott tervrajzait. De évek óta voltunk barátok, már jócskán az egyetem után, és én nem is sejtettem, titokban milyen szenvedélynek hódol.

Barátságunk egyik fontos építőköve volt a jó sör iránti tisztelet. Peter maga is főzött seritált hébe-hóba, de sokkal gyakrabban ruccantunk ki egy-egy kellemes csehóba, ahol az ember békén elkortyolgat néhány óra hosszat, snookerrel, beszélgetéssel mulatva az időt. Városunk szerencsére gazdag az efféle műintézetekben, és mi ismertük a színe-javát. Egy este becsöngettem hozzá, hogy szokásos sörtúránkra invitáljam. Az éppen aktuális barátnő nyitott ajtót fésületlenül, rosszkedvűen, és köszönés helyett csak úgy a válla felett beordibált a lakás mélyébe: – Tony van itt! Azt mondta, megbeszéltétek! – Sarkon fordult, kicsit bizonytalan járással nekiiramodott, és meg sem állt egy masszív, sötétbarna ajtóig. Emlékezetem szerint még sosem jártam a mögöttes helyiségben, elkönyveltem, hogy bizonyára amolyan lomtár, rumliszoba, ahová nem szokás a vendéget bevezetni.

A nő nekiállt dörömbölni, és miközben ököllel püfölte az ajtót, kiabált. – Nem halod? Tony van itt, a te barátod! A tiéd, nem az enyém, hát gyere ki, hallod, gyere ki!

Odaát lapulós csönd honolt. Az asszony várt egypár pillanatig, még egyszer dühösen belerúgott az ajtóba, és elviharzott, érzésem szerint egy konyakos- vagy borosüveg irányában. Én pusztán azért maradtam ott, mert a megrökönyödéstől mozdulni sem

bírtam. Még mielőtt összeszedhettem volna magam, az ajtó résnyire nyílt, és Peter kukkantott ki aggodalmasan.

– Elment? – tudakolta idegesen, kapkodó pillantással próbálva felmérni a helyzetet, karon ragadott, és berángatott a szobába.

– Szervusz, Peter – nyögtem ki nagy nehezen. Épp megpróbáltam túljutni a fogadtatás zaklatott körülményein, de barátom látványa újból megzökkenített. Narancssárga, foltos overallt viselt, amelyet a profi autószerelők és hétvégi kert- és motormegszárlottak szoktak. Sok pecséttel: festék-, ragasztó-, miegymás foltokkal. A haja is borzasztó állapotban volt, látszott, hogy többször is beletúrt, anélkül hogy előtte kezét mosott volna. Gyorsan a szoba felé fordultam, mert attól tartottam, hogy már-már becsületlenségű módon bámulok rá, de amarra sem fogadott megnyugtatóbb kép. A helyiségben mindenféle gépek álltak. Gólyalábú, szitakötőcsontú masinák, forgókkal, lapátokkal, kerekkel, néhány befejezetlenül, mások elemeikre szedve. Egy pillantás elég volt, hogy lássam: hasznavehetetlen, funkció nélküli szerkezetek. Csak nem kísérletezik Peter titokban valami perpetuum mobile-féle agyrémmel? Nyeltem egyet, és erővel visszafordultam felé, most már az esetleges megszállottság jeleit fürkészve rajta. Ő is engem figyelt, az arcán öröm, türelmetlenség.

– No, mit szólsz hozzájuk? – kérdezte büszkén. – Hát nem csodálatosak? Gyere, megmutatom őket működés közben. – Odatuszkolt egy szabálytalan gúla alakú szerkezethez, és gyöngéden megpaskolta. – Ez itt például: *A balett-táncosnő*.

Előrehajolt, megnyomott egy gombot, mire a masina mozgásba lendült. Legelőször egy aprócska bábra lettem figyelmes a gépezet csúcán. A kifejezés ugyan aligha helyes, hisz a figuráskának nem volt megkülönböztethető keze, lába, vagy ha igen, hát nem kellő számú. Egészében bábu volt mégis, túll- és selyemfodrokból álló ruhában, ragyogó üvegdarabkákból, fénylő rézdrótokból összemesterkedve. Ahogy ide-oda siklott, színes celofánok szűrte fényfoltok vetültek rá, diszei időnként összezsundultak. Közelebb hajoltam, hogy lássam, mi mozgatja. Tekintetemmel követtem a tagjaihoz futó huzalokat, ahogy lejjebb fogaskerekéhez, sínekhez rögzültek, míg ezek újabb csavarokhoz, csuklókhoz, bonyolult, alig átlátható rendszerben. Egyvalami tűnt fel. Ahogy egyre mélyebb szinteket vettem szemügyre, az alkatrészek mind nagyobbakká, durvább kidolgozásúakká váltak, a felületek egyenetlenebbekké, itt-ott rozsdá borította a fémeket. A legalsó szintek működés közben halkán, gyötrötten csikordultak, mégis időnként áthallható volt ezeken a neszeken a fenti figurácska csilingelése. Felegyenesedtem, hátraléptem, talán mert a kinlódó hangok elszomorítottak, és ebből a szögből hirtelen úgy tűnt, hogy két alakot látok, egy robotra kárhoztatott óriásit és egy aprócska lebegőt.

Lehunytam a szemem, és amikor kinyitottam, a káprázat eloszlott, egy gép állt előttem.

Peter egész idő alatt feszülten figyelt, és most nem türtöztette magát tovább.

– Na, na?! Hát nem gyönyörű? – kukorékolta.

Gyönyörű?! Ha magamnak kell kifejezést keresnem, biztos, hogy nem ezt választom, de akkor váratlanul egyetérttem.

– De, igen, az. Lenyűgöző. – Még mindig meg voltam hökkenve. Hogy Peter nem a perpetuum mobilét hajszoja, az most már világos volt, de ez az új, eddig nem sejtett szenvedélye elképesztett. Az pedig, hogy így, egyik pillanatról a másikra avatott totálisan a bizalmába, zavarba hozott. Ő mindezt nem vette észre. Továbbvezetett, az egyik gépezetet – „szerkentyűt”, ahogy ő nevezte – mutogatta a másik után. *Anyám*: egy totyakos fajansz teáskanna öblébe rendezett mobil babaszoba – csupa puha barna, a sa-

rokban egy megviselt particédulával. *Kommunikáció*: réz vízvezetékekből csavart agytekervények, ezer egymást keresztező drótpálya, maroknyi repkedő műlégy keveréke. *Tömegtermelés*: Mozart szelíd tekintete kócos magnószalagokból tornyozott paróka alól nézett rám. *Kibernetika*, *Romlás*, és számtalan *Kompozíció*. Ami mindegyikükben közös volt, a mozgás és a különböző zörejek, hangok, zenetöredékek, amik mindig új tartalmakat fedtek fel.

Végül visszaterelt a szoba közepére egy szemmel láthatóan befejezetlen darabhoz. Bonyolult, különböző ívű spirálok, lágyan lejtő fémgerincek alkották a szerkezet vázát. Egy-egy csigavonalról elmosódott újságdarabkák, hajszálvékony fólialemezek lenge-deztek. A talapat mellett egy nagy tálcán további papírszeletek, selyemcsikok hevertek, egy lábosban valami zavaros lé lötyögött. Peter odahajolt a gépezethez, és egy fogantyú segítségével elindította. A spirálok forogtak, a fémgerincek lassú hullámmozgásba kezdtek. Minden iv, minden vonal mintha lefele tartott volna, a levegőt betöltötte a különböző függelékek bánatos suhogása. Megállította a szerkezetet, és izgatottan hozzám fordult: – Még nem tökéletes... de azt hiszem, hm, igen, elkaptam. Figyelj csak! – Felragadott néhányat a szerteheverő újságpapír-leffentyűkből, és megrázta őket, egyiket a másik után. – Hallod? – kérdezte sürgetően –, hallod?!

Nem tudtam, mit kellett volna hallanom, zavaromban előrenyúltam, mintha a tapintás segíthetne, és kimondtam, ami éppen az eszembe jutott. – Ezek, izé, nem egyformák, ugye, az egyik... keményebb?

Felragyogott. – Igen, igen, az egyiket töményebb oldatba áztattam, de nem hallod, másképp zizeg. – Újra megrázta a mintákat.

Még mindig nem tudtam különbséget felfedezni a két hang között, de nem akartam kedvét szegni, bölintottam. Ennyi elég is volt. Lelkes magyarázatba fogott a különböző módon preparált papír-, selyem-, fóliadarabok hangjáról, beszéd közben hol ezt, hol azt kapta fel, és lelkesen megsuhogtatta. Vékony, inas alakján majdhogynem lángot vetett a narancs overall, kapkodó, hirtelen mozdulatai nem nélkülözték a komikumot. Néhány pillanatig maga is felhúzható játéknak látszott, a hegyes orrú, lakkozott hajú Pinocchio felnőttváltozatának. Lenyűgözve figyeltem. No nem a különböző zörejekre, melyek számomra oly egyformának tűntek, hanem rá. Papírfecnit rázogatta, ujjongva, hebehurgyán is megmaradt mérnöknek, minden mögött érződött a kísérletező-kedv, de a tervszerűség is.

Ettől a naptól rendszertelen időközökben telefonált, változatos szövickekkel invitálva „szerkentyű-sztárparádéra, ház-bűvnézőbe”, hogy legújabb masináit megmutassa, és én mindig örömmel mentem. Talán egy biológus élvezheti hasonlóképpen egy hangyaboly vagy egy fészekrakó madár tevékenységét, ahogy az én mérnöklelkem kedvét lelte ezekben a látogatásokban. Azt hiszem, ez az érzés vezetett ahhoz a gondolathoz, hogy évekkel később kölcsönkérjem egyik alkotását, és ezzel akaratlanul is megváltoztassak valamit mindkettőnk életében.

A diákjaim kezdtek az egészet. Kiállítást akartak szervezni, afféle szakmák közötti happeninget, ahová az építészek, gépészmérnökök, formatervezők, reklámgrafikusok stb. hozhatnák el terveiket, makettjeiket, mindenki, aki ebben a felkavarodott világban hétköznapijaink technikáját és esztétikáját alakítja. A professzori karból is felkértek néhány védnököt – már ahogy szokás –, így csöppentem bele vagy pontosabban merültem felig az egészbe.

A rendezvény az egyetem klasszicista stílusú főépületében kapott helyet. A belépő szinte rögtön egy tizenkét méter átmérőjű szürke márványterembe jutott, innen indult a méltóságteljes, kétkarú lépcsősor, ide torkolltak a széles folyosók, ahol a kivá-

lasztott műveket akartuk elhelyezni. A kör alakú tér a szimmetrikusan csavarodó lépcsővel, a folyosókezdetek boltíveivel magában is impozáns volt, ugyanakkor éppen a szigorú szerkezeti szépség, egyensúly miatt kiállítási térnek igen nehezen hasznosítható. Úgy gondoltuk, a középpontba helyezett egy, egyetlenegy tárgy lenne ide való. Csakhogy milyen tárgy?

Az elméletet persze könnyű volt felállítani. „Mellbevágó”, „fejezze ki a kiállítás ötletét”, „tükrözze szellemiségét”. Miközben repkedtek a frázisok, ajánlatok merültek fel és rögtön el, előttem minduntalan felmerült *A balett-táncosnő* csillogó figurája és az őt mozgató, közszemlére tett kerekék, karok rendszere, funkcióesztétika, amiben Peter szerkentyűnek számomra egyedülálló szépsége rejlett.

Hosszas rábeszélésemre beleegyezett, hogy köcsönvegym és a következő bizottsági ülésen bemutassam. A hatás elsőpró volt. Mindenki „valami ilyesmire gondolt”, „mint-ha már látta volna, csak nem jut eszébe, hol...” stb. stb.

Ami azt illeti, jóval nehezebb volt az ő engedélyét kicsikarni, mint a bizottság beleegyezését megszerezni, és én úgy gondoltam, megértem. Mind ez idáig egy-két barátján és persze barátnőin kívül alig tudott valaki erről a kedvteléséről, és most rajtaütészerűen egy kiállítás címerpajzsává kívánjuk tenni egyik munkáját.

Végül úgy sikerült rávennem, hogy megígértem, nevének csak a kezdőbetűi és a szobor címe szerepel majd a talapzaton, sem a katalógusban, sem máshol nem említjük a személyét. Nem hittem volna, hogy a titoktartás nehézségekbe ütközik majd, de a megnyitó pillanatától sokan és sokféleképpen érdeklődtek a gép és tervezője iránt. Egyszerű, fellelkesült látogatók, diákok, újságírók, de akadt köztük műkritikus és amatőr műgyűjtő is. Nem rajtam múlt, hogy amit ígértem, végül is nem tudtam megtartani.

A kiállítás ötödik napján, valószínűleg a konstans igénybevételtől, hiszen Peter szerkentyűje nem arra készült, hogy napi nyolc órán keresztül, néhány perces pihenőkkel folyamatosan mozogjon – valami kattant, a balerina megmerevedett, csak az alsó régiók surrogtak és nyikorogtak bánatosan. Amilyen pechünk volt, éppen aznap délutánra jelentette be magát a legkedveltebb helyi adó stábjá – műsoruk komoly reklámmot jelentett a kiállításnak a hátralévő néhány napra.

Rohantam a telefonhoz, és hívtam Petert. Amikor megérkezett, mindkét kezében óriási, ütött-kopott szerszámlárával, olyan képet vágott, mint egy kritikus műtetre készülő sebész, és körülbelül olyan légkör is fogadta. A jelenet ellenállhatatlanul bizsgálgatta a humorérzékemet. Barátom nem éppen magas termetű, aznap pedig valami hivatalos megbeszélésről érkezhetett. Lötyögött rajta az öltöny, nyakkendője félrecsúszott, hegyeske orrát előreszegezte, mintha már a levegőből meg szeretné szagolni, mi baj érte szeretett szerkentyűjét. A helyszínen csak úgy nyüzsgött a sok magasan képzett műszaki, mérnök, mindenki hozzáértőbbnek látszott, mint ő, és mégis, senki sem mert semmihez hozzányúlni, valamennyien őt lestük babonás tisztelettel.

Peter felgyűrte az ingujját, lehajolt, lazított, kivett, húzgált, betett, majd óvatosan, szinte gyengéden megérintette az indítógombot. Megcsörrentek az üvegcacatok, a figura megmozdult, és mintha adott jelre, ugyanabban a pillanatban benyomultak a tévések. Peternek ideje sem volt elrejtőzni. Ahogy megpillantotta az újonnan jötteket, nekilendült, majd szinte lépés közben fordult vissza a hajókoffernyi szerszámért, hogy a két roppant bőröndöt vonszolva próbáljon menekülni, mint ügyefogyott, rajtakapott betörő.

Ha nyugton marad, vagy közli, hogy ő szerelte meg a mobilt, és csendben odébbáll, valószínűleg békén hagyják. Így azonban, mint a reflektorral szembenéző rémült

nyúl, kihivta maga ellen a végzetet. A végzetet ezúttal is – mikor nem? – egy nő testesítette meg. Egy riporternő, aki már korábban is járt a kiállításon. A sebesen pergő kérdésekre barátom előbb a legnagyobb zavarban bemutatkozott, aztán bevallotta, hogy igen, ő, és otthon még több is... A kamera és az asszony tovább siklott, Peter pedig megkönnyebbülten elszelelt, de ez a pár perc elég volt, hogy kiragadja őt az ismeretlenség fedezékéből. Először úgy látszott, nem történt semmi helyrehozhatatlan. A műsor után pár nappal azonban jelentkezett az a kritikus, aki egyszer már megpróbálta kiszedni belőlem a gép eredetét. Egy este simán becsöngetett Peterhez, arra kérte, mutassa meg neki a többi szerkentyűt is. Órákat töltött a műhelyben, el volt ragadtatva, és végül kikönyörögte, hogy néhány fotót készíthessen.

A cikk, ami pár héttel később jelent meg a Guardian képzőművészeti mellékletének címlapján – *Zörrej-zene, csavarkulcsbalett, egy fantasztikus ígéret* címmel – mindkettőnket mellbe vágott. Bár az írásmű tele volt számomra emészthetetlen elemzésekkel és ismeretlen nevekkel, azért volt néhány közérthető szó is, amelyből kiderült, hogy a szerző szerint Peter nem egyszerűen tehetséges, hanem „östehtség”, aki „új minőséget teremtett a látvány-zene-mozgás kombinációjában”, „egyszerre ultramodern és hagyományos”, „közérthető és absztrakt”. A riporternő is újra jelentkezett, hogy rövid portrét készítsen egy szélsőséges művészeti irányzatokat, külön alkotókat bemutató magazinműsornak. A tizperces filmet átvette az egyik országos hálózat is, Petert egyik pillanatról a másikra vadidegen emberek rohanták meg. Egy belvárosi, kicsi, de jó nevű galéria aukcióval egybekötött kiállítást rendezett a szerkentyűiből. Amennyiben az újságok nem túloztak, Peter többet kapott egy gépért, mint a félévi fizetése az egyetemen. Mindezekről az eseményekről magam is csak a sajtóból értesültem.

Ha meggondoljuk, hogy a lavina elindításában milyen jelentékeny – bár véletlen – szerepem volt, így visszatekintve furcsa, hogy mennyire kimaradtam az azt követő eseményekből – korántsem véletlenül. Nem mondhatom, hogy Peter lett volna az, aki megváltozott. A dolgok változtak körülötte, és ezekkel a változásokkal nem tudtam mit kezdeni. Hosszú hónapok teltek el, mire rászántam magam, hogy becsöngessem hozzá, úgy, mint régen.

Az éppen aktuális barátnő nyitott ajtót. Kölcsönös udvarias üdvözlések után lábujjhegyen a nagy sötétbarna ajtóhoz vezetett – és nem tudom, lehet-e ujjhegyen kopogni, mindenesetre igen halkán, finoman bekopogtatott.

– Peter, Peter, drágám, Tony van itt, a barátod, azt mondja, megbeszéltétek.

Fogalmam sincs, hogyan hallhatta meg ezt a pianissimót, hacsak nem fülét az ajtóhoz tapasztva várakozott – de meghallotta. Az ajtó részre tágult, Peter kicsusszant rajta, azzal a mozdulattal, ahogy a kilincset elengedte, már zakóba is bújt, és szinte húzott magával az utcára. Elsurrantunk törzshelyünk hívogató ajtaja előtt, végigloholtunk több görbe utcácskán, míg végül beestünk egy ismeretlen kocsmába. Társalgásunk eleinte teljesen egyoldalú volt, mégpedig részemről. Peter folyamatosan engem beszéltetett, mintha nem lenne érdekesebb téma, mint az anyósom epebántalmai. Túl voltunk már a harmadik sörön, mikor végre én is megkockáztattam egy ártatlan „hogy vagy”-ot. A hatás elsöprő volt. Mintha Peter egyik pillanatról a másikra szabadon engedte volna eddig feszes kordában tartott arcizmait, s azok bosszúból a fegyelmezésért szét akarnák tépni a vonásait. Egy vehemens izmocska a szemhéját rángatta, egy másik valósággal felcsévélte a szája szögletét. Szavai szinte szelídek voltak a látványhoz képest.

– Romokban – suttozta –, törmelékben.

– De, de hát mi baj van? – hebegtem. – Azt hittem, minden rendben. Úgy értem,

sosem voltál még ilyen sikeres... Biztosan jó érzés, hogy ennyi év után... – megakadtam.

Nem nézett rám, ádázul taszigatta az ártatlan söröskorsót, és a fogai között sziszegte: – Bárcsak elfelejthetnék mindent, mindent, ami az elmúlt évben történt...

– De, de hát miért?

Még mindig a söröskorsót bámulta, száját beharapta, mint aki csak azért sem beszél.

– Ne marhaskodj már – förmedtem rá –, ezer éve vagyunk barátok, nyögd ki, és kész.

Lehunyta a szemét. Az eddig vitustáncot járó izmok elernyedtek, mintha végtelen fáradtság bénítaná őket, Peternek még a szája is alig mozdult, miközben beszélt. – Amikor az egész elkezdődött *A balett-táncosnővel*, először nem éreztem mást, mint hogy társakat találtam. Tudod, hogy van az, az ember legtöbb ismerőse nem jut tovább egy vállon veregető megjegyzésnél: „Szóval te olyan izéket csinálsz, mi? Aztán mik ezek, meg tudod mondani?” De akiket a kiállítás után ismertem meg, nemcsak elnézik ezt a hóbortomat – itt rám nézett, és mi tagadás, én rögtön a cipőmre –, hanem éppen megbecsülnek érte. Euforikus érzés volt, mintha hirtelen találnál egy biztonságos zugot a világban. De nem voltam én ennyire ártatlan. Elkaptam a hiúság. Élveztem, hogy én, a kívülről jött, ennyire meghökkenetem őket. Belementem a különféle vitákba, ellesett, félig értett szavakkal zsonglörködtem, és pokolijól szórakoztam azon, hogy senki nem veszi észre, hogy „ezek” mindent komolyan vesznek. Aztán egyszer megijedtem. Valaki a *Magány I-II-t* elemezte. Emlékszel rá?

– De még mennyire. – *A Magány I* volt az a lejtős fémgerincekből és bánatosan suhogó papírdarabkákból álló kompozíció, ahol először figyelhettem meg Peter kísérletezői eksztázisát. *A Magány II* pedig egy töppedt, töredezett agyagkolonc, amihez egészen közel kellett hajolni, hogy az ember megsejtse a belülről szivárgó reszelős hangokat.

– Én eredetileg csak arra gondoltam, hogy a nagybetűs Magány: Zarathustra, Keresztelő Szent János meg a többiek, olyan fennkölt – a valódi pedig, tudod, hogy minden este egy üres lakásba nyitsz be, milyen mocskosul érdektelen és nyomasztó – semmi többre. De az a pasas csak beszélt, beszélt, már a kollektív tudatalatti elemzésénél tartott, olyan emberekhez hasonlított, akikkel én még csak egy napon sem merném említeni magam, és akkor egyszerre kés állt a gyomromba. Valahogy arra gondoltam, hogy meddig? Úgy értem, meddig lehet játszani ezt a komédiát? Meddig fogják ezek az emberek elhinni, hogy mindez tudatos tervezés eredménye, mikor veszik észre, hogy egy kókler vagyok, hogy az eszközeim véletlenszerűek? Amikor én elkészülök egy szerkentyűvel, általában látom: Aha, ez pont olyan, mint X. Y.-nál, vagy: hmmm, ezt W. ZS. már megcsinálta egyszer, és egy kicsit jobban. Nem tudom elhinni, hogy ezt más ne vegye észre. Hazamentem. Már reggel elhatároztam, hogy belefogok egy újabb szerkentyűbe. Egy ideje már minden idegesített munka közben, ezért külön elintézttem, hogy aznap senki se zavarjon. Nekiálltam végiggondolni, hogy mit akarok kifejezni, hogy milyen színek, felületek, hangok jöhetnek szóba, igyekeztem az egészet előre megtervezni, aztán összerakni – de nem sikerült. Egyszerűen nem kelt életre, érted? Aztán arra gondoltam, hogy talán csak én látom így. Megmutattam Paolo Couprouninak. Tudod, az a köpcös kis alak, galériája van. Nagyon úriember volt, nagyon elkötelezett, de ugyanazt *elemezte*, amit én *éreztem*. Amikor elment, addig rugdostam azt a rohadt szerkentyűt, amíg darabokra nem esett. De *utána*, miután szét-rugdaltam, már végképp nem volt mit csinálnom. Nem volt kedvem belefogni egy másikba, és azóta sem, egyáltalán. Valami persze működik bennem... Valami létrehozta azokat a gépeket, de e fölött az izé fölött nekem nincs hatalmam. Beindul és

leáll, ahogy ő akarja, függetlenül tőlem, és hogy fejlődik vagy tönkremegy, ahhoz sincs közöm. Mintha egy leforrasztott dobozú automatát kéne irányítanom – sehol egy gomb, egy ellenőrző képernyő – csak a végtermék.

Peter söre elfogyott, és én gépiesen elé toltam a saját poharamat. Szerintem észre sem vette a cserét. Egy újabb hosszú korty után folytatta.

– Ráadásul észre sem vettem, hogy mennyire a hatalmába kerített ez az egész. Ez a rohadt virbli átrendezte az életemet, még mielőtt felfigyeltem volna rá. Másképp viselkednek velem a munkahelyemen, másképp beszél hozzám a tulajdon szeretőm, másnak látnak a barátaim... Te miért nem jöttél korábban sörözni, de ha te nem jöttél, miért nem hívtalak én? Hozzászoktam, hogy sok pénzt keresek, hozzászoktam, hogy valaki vagyok, vagy legalábbis annak érzem magam... Ūristen, még kifogásnak is felhasználtam: Lehet, hogy én nem tudok füvet nyírni, de ki tud olyan szerkentyűt csinálni, mint én? És most reccs – bumm, az egész leállt, kész, vége.

Hallgattam, ügyetlenül, zavarban. Ha Peter a szerkentyűgyártással nem boldogult, nekem a megfelelő válaszok kiigyalása okozott mindig gondot. Talán vigasztalnom kellett volna, hogy ez afféle alkotói hullámvölgy, éppen ez mutatja, hogy mégiscsak tehetséges... vagy azt, hogy hiszen ő képzeli csak az egészet.

Ehelyett hátra vágtam, megpöcköltem időközben kiürült saját korsómat, és azt mondtam: – Ezek szerint mostanában bőven van időd sörözni. Gyere, menjünk vissza a Kék Sapkába. Itt nem árulnak sós stanglit, és a csaposlány is egy ványadt macska.

Nem nevetett, de legalább elmosolyodott. Átballagtunk a törzshelyünkre, ahol rögtön belebotlottunk pár ismerősbe, és az estét biliárdal és célba dobással ütöttük agyon. Nem ment neki úgy, mint régen, látszott, hogy kijött a gyakorlatból, de mindent összevetve egész rendes este kerekedett belőle. Ezután megint gyakrabban rucantunk ki együtt. Söröztünk, snookereztünk, dumáltunk. Arról, hogy új főnököt kapok, hogy Petert megbízták valami lepra irodaház tervezésével, hogy a legutóbbi barátónk sem vált be – de soha, egyetlen szóval sem a szerkentyűkről vagy a magasabb művészetről.

Ezért aztán jócskán meglepődtem, amikor egy este csengett a telefon.

„Szerkentyűszerelő, felülvizsgáló és helybenhagyó hivatal?” – kérdezte egy rekedt, ismeretlen férfihang. Már éppen rávágtam volna, hogy nem, amikor kapcsoltam, ugyanakkor, amikor a hallgatóból dobhártyarepesztő vihogás robbant ki. Hát persze hogy ő az, mégis, kire számítottam. Befejezett egy új szerkentyűt, ebben a pillanatban, és azonnal, haladéktalanul, rögtön meg kell nézmem. Jöjjenek már, ne kéressek magam.

Nem volt időm csöngetni. Valószínűleg az ablakból figyelte, hogy érkezem, a nyitott ajtóban várt, és egyenesen a belső szobába vonszolt a bemutatásra váró darab elé.

A márványutánzatú talapzaton szögletes, aranycirádás betűk hirdették a címet: *Művészet*. És ezen a görög oszlopfőszerű alapon terpeszkedett, rogyadozott, már-már lefolyt róla egy iromba, sűrű, alaktalan alak.

Körvonalaiiban egy pillanatra Buddhára emlékeztetett, elefántfejű, de rögtön el is szégyelltem magam az asszociációért, aztán a vurstli célba dobós figuráit juttatta eszembe, csupa vastag kar, comb. A felülete varacskos volt, egyenetlen, a gyomra helyén pedig egy nagy, átlátszó henger forgott, tele gyanús küllemű törmelékkel. Kétségtelenül közönséges volt, mégis akadt benne valami a természeti népek szobrainak bájából. Miközben meredten bámultam, rádöbentem, miért jutott eszembe a vurstli. Az egész alak papírmáséból volt, méghozzá házi gyártmányú masszából, csirizbe áztatott újságpapír egymásra tapasztott rétegeiből. Ha az ember elég közel hajolt, kivehetővé váltak az egyes betűk, hasábok. Megütötte a szememet egy szó: „csavarkulcs-

balett”. Még közelebb hajoltam, szinte odanyomtam az orromat, és tovább böngésztem. Igen, a bálvány felszínét mindenütt Peter munkáit méltató cikkek borították, masszasatosan, meggyűrve. Ahogy betűzgettem még mindig a felfedezés hatása alatt, egyszerre újabb megrázkódtatás ért. Nagyjából ott, ahol a kolosszus köldöke lehetett, másfajta papír foltja vonzotta a szememet. Egy csekk volt az, amennyire meg tudtam állapítani, egy eredeti, beváltatlan csekk, huszonötezer fontról... Az épp beszívott levegő bennem szorult. Még mielőtt magamhoz térhettem volna, Peter elindította a szerkezetet. A figura hasába beépített dob forogni kezdett, és a törmelékdarabokból egyszerre fel- és újra elmerültek kivehető részletek: a Szent Péter-bazilika kupolája, Dávid kecsesen megroggyantott hősín térde, egy sápadt homlok és beesett szempár egy németalföldi madonnából. Halk, a dob tartalmához hasonlóan összevissza hányt zenefoszlányok hallatszottak: orgona- és csengettyűszó, fa ütőhangszerek, afrikai dobok hangja, és az egyvelegből kiérződő ritmusra maga a bábu is megmozdult, előrel oldalra dülöngélt, illegette magát.

– Na, hogy tetszik? – barátom izgatottan szorongatta a karomat.

Megint egyszer nem tudtam mit mondani. A szerkentyűből – lehet-e egyáltalán így nevezni – pont az hiányzott, amit annyira szerettem Peter előző masináiban: a funkció formává lényegülése. Mégis, ha nem hasonlítottam a korábbi szerkezetekhez, csak úgy magában néztem, be kellett vallanom, hogy tetszik. Obszcenitása csiklandozta a humorérzékeimet, és végül is ez segített ki. Hangosan felnevettem, inkább röhögtem, mint régen, kamaszkoromban, és Peter velem nevetett. Aztán a csekkre tévedt a tekintetem, és elkomolyodtam. Egy ujjal, óvatosan megérintettem a bálvány hasát, és Peterre néztem. Nem kellett feltennem a kérdést, magától válaszolt rá.

– Igen, eredeti. *A balett-táncosnőért* ajánlották fel.

– De, de hát hogy tehetted?

– Muszáj volt. Mondjuk úgy, hogy vezéráldozat – a vállat vonogatta, megpróbált közönyösnek látszani. – A rohadt életbe! Elvégre *egy* pénzkereső foglalkozásom már van. Jó, nem telik luxusjachtra, de hát soha nem is akartam luxusjachtot. Egy kis játékot kerestem, friss ízt, a bütykölés örömét, ahogy valami egyszerre szépen összeáll... Lehet, lehet, hogyha igazán nekidurálnám magam, hát egész jól megélnék a szerkentyűcsinálásból. Jobban, mint a mérnökösdből. De akkor már az is feladat, munka, mint a többi.

– Akkor most nem is lesz több kiállítás, nem adsz el több gépet, vége?

– Nem tudom. Lehet, hogy egy-két év múlva... ha már teljesen elfelejtettem, amit összedumáltak rólam... Ha úgy érzem, kellően visszaszerelmesedtem a szerkentyűgyártásba, érted, harag és részrehajlás nélkül. Majd akkor. Talán.

Nem válaszoltam. Lassú fickó vagyok, és, mint már mondtam, nem a szavak embere.

Ahogy hazaindultam, a lépcsőházban belebotlottam egy vékony, Lennon-szemüveges fiatalemberbe. A levélládákat böngészte a bizonytalan világításban, és lépteimre örömmel kiegyenesedett.

– Jó estét – mondta. – Nem tudná, kérem, megmondani, ebben a házban lakik Peter Hassbraun, a mobilszobrász?

Néztem a srác hátrafésült haját, magas homlokát, és eluralkodott rajtam a gonosz-kodhatnék.

– Bizonyos értelemben, a lét egy meghatározott síkján igen – feleltem, miközben tekintetemet a hökkent ifjú szemébe fűrtam. – Más értelemben viszont, igen, a tudat másik vetületében biztos állíthatjuk, hogy elköltözött.